

IV

(Informácie)

INFORMÁCIE INŠTITÚCIÍ, ORGÁNOV, ÚRADOV A AGENTÚR EURÓPSKEJ
ÚNIE

RADA

**Závery Rady o zvyšovaní úrovne základných zručností v kontexte európskej spolupráce v školstve
v 21. storočí**

(2010/C 323/04)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

SO ZRETELOM NA

odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie ⁽¹⁾ z roku 2006, ktoré obsahuje európsky referenčný rámec s ôsmimi kľúčovými kompetenciami, ktoré by si mali všetci mladí ľudia osvojiť v rámci počiatočného vzdelávania a odbornej prípravy. Nadobúdanie základných zručností ⁽²⁾ v schopnosti čítať, matematike a prírodných vedách na školskej úrovni má zásadný význam pre rozvoj kľúčových kompetencií v procese celoživotného vzdelávania. Uvedené zručnosti sa v priebehu nadobúdania kľúčových kompetencií vyvíjajú, nakoľko učitelia sa človek spracúva čoraz zložitejšie informácie s presnosťou a porozumením a zlepšuje si tak schopnosti, ako napríklad schopnosť riešiť problémy, kritické myslenie, iniciatívnosť a kreativnosť.

A KEĎŽE

1. Zlepšenie schopnosti čítať bolo jedným z trinástich cieľov, ktoré sa stanovili v rámci pracovného programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“ v roku 2002. Zároveň bolo jednou z piatich referenčných úrovní pre priemer európskych výsledkov („európske referenčné hodnoty“), ktoré Rada stanovila v roku 2003: konkrétne znížiť do roku 2010 počet 15-ročných žiakov, ktorí majú problémy s čítaním, v rámci Európskej únie v porovnaní s rokom 2000 o 20 %. Pokiaľ ide o matematiku, vedu a techniku (MVT), ďalšou referenčnou hodnotou, ktorá sa má do roku 2010 dosiahnuť, je zvýšenie celkového počtu absolventov uvedených odborov aspoň o 15 %.

2. Európska rada, ktorá zasadala v marci 2008, opätovne vyzvala členské štáty, aby podstatne znížili počet mladých

ľudí, ktorí nevedia riadne čítať, a zlepšili úspešnosť študentov z migračného prostredia alebo znevýhodnených skupín ⁽³⁾.

3. V záveroch Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, z novembra 2008 ⁽⁴⁾ sa stanovila agenda pre európsku spoluprácu v školstve a opätovne potvrdilo, že sa nedosiahol uspokojivý pokrok v dosahovaní cieľov stanovených v oblasti gramotnosti v čítaní. Rada sa zhodla, že je potrebné zaručiť a zlepšiť získavanie schopností čítať a počítať, ktoré tvoria zásadné zložky kľúčových kompetencií. Členské štáty sa vyzvali, aby svoju spoluprácu zamerali na zvýšenie úrovne gramotnosti a schopnosti počítať a na motivovanie k väčšiemu záujmu o matematiku, vedu a techniku.

4. V záveroch Rady o strategickom rámci pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave („ET 2020“) z mája 2009 ⁽⁵⁾ sa znovu potvrdil význam schopností písať, čítať a počítať ako základných zložiek kľúčových kompetencií a zatriaktívnenia matematiky, vedy a techniky. Cieľom novej referenčnej hodnoty, ktorú Rada prijala v tomto rámci, je zabezpečiť náležitú úroveň základných zručností v čítaní, matematike a prírodných vedách, a to znížením podielu osôb, ktoré dosahujú slabé výsledky v čítaní, matematike a prírodných vedách, na menej ako 15 % do roku 2020.

5. V spoločnej správe Rady a Komisie na rok 2010 o pokroku, pokiaľ ide o vykonávanie pracovného programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“ ⁽⁶⁾ sa zdôraznil význam partnerstiev medzi vzdelávacími inštitúciami a svetom práce ako nástroja na posilnenie kompetencií a zabezpečenie príležitostí nahliadnuť do pracovného života

⁽¹⁾ Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady 2006/962/ES, Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁽²⁾ Na účely tohto dokumentu pojem „základné zručnosti“ znamená základné zručnosti v čítaní, matematike a prírodných vedách, ako sa uvádza v novej európskej referenčnej hodnote stanovenej v rámci strategického rámca „ET 2020“.

⁽³⁾ Dokument 7652/08 bod 15, s. 10.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 319, 13.12.2008.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 119, 28.5.2009.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 117, 6.5.2010.

a kariéry. Experti potvrdili, že systémy spolupráce medzi školami, univerzitami a priemyselným odvetvím majú pozitívny vplyv na vzdelávanie v oblasti MVT.

6. Členské štáty sa najnovšie na zasadnutí Európskej rady v júni 2010 dohodli na ciele zlepšiť úroveň vzdelávania v kontexte stratégie pre rast a zamestnanosť Európa 2020 ⁽¹⁾, v ktorej otázka základných zručností tvorí neoddeliteľnú súčasť agendy pre „inteligentný rast“, ako aj agendy pre „inkluzívny rast“ a prispieva k hlavným iniciatívam, ako napríklad k programu pre nové zručnosti a pracovné miesta a k digitálnej agende.

BERÚC NA VEDOMIE, ŽE

1. Aj napriek tomu, že sa výkonnosť vzdelávania a odbornej prípravy v EÚ v poslednom desaťročí vo všeobecnosti zlepšuje, pokrok nepostačuje na to, aby sa dosiahli európske referenčné hodnoty dohodnuté na rok 2010. Zručnosti 15-ročných žiakov v čítaní a matematike v Európe v priemere poklesli. Podiel osôb, ktoré dosahujú slabé výsledky v čítaní, sa zvýšil z 21,3 % v roku 2000 na 24,1 % v roku 2006 ⁽²⁾, pričom v prípade matematiky sa tento podiel zvýšil z 20,2 % na 24 % ⁽³⁾. Priemerný podiel osôb, ktoré dosahujú slabé výsledky v prírodných vedách, bol v členských štátoch v roku 2006 ⁽⁴⁾ na úrovni 20,2 %.
2. Existujú aj dôkazy o tom, že výsledky žiakov v základných zručnostiach ovplyvňuje sociálno-ekonomické prostredie, z ktorého pochádzajú, a vzdelanie, ktoré dosiahli ich rodičia. Vo všetkých členských štátoch, pre ktoré existujú porovnateľné údaje, sú výsledky žiakov z migračného prostredia v čítaní, matematike a prírodných vedách v porovnaní s domácimi žiakmi horšie ⁽⁵⁾.
3. Európa v posledných desaťročiach čelí rastúcemu dopytu po kvalifikovaných ľudských zdrojoch v oblasti matematiky, vedy a techniky. Aj keď sa príslušná európska referenčná hodnota stanovená na rok 2010 dosiahla, potreby, ktorých sa týka, sú naďalej relevantné. Celkový počet absolventov sa zvýšil, prevažne vďaka počítačovým vedám a rozširovaniu, avšak rast bol omnoho slabší v oblasti matematiky, štatistiky a inžinierstva, pričom vo fyzike v skutočnosti poklesol. Okrem toho naďalej pretrvávajú značne nedostatočné zastúpenie žien v radoch študentov uvedených odborov ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Dokumenty EUCO 7/10 z 26. marca 2010 a 13/10 zo 17. júna 2010.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc34_en.htm

⁽³⁾ PISA 2006. (Bulharsko a Rumunsko sú zahrnuté vo výsledkoch za rok 2006, ale nie za rok 2003).

⁽⁴⁾ Poznámka: Porovnateľné čísla za rok 2000 nie sú k dispozícii.

⁽⁵⁾ PISA 2006.

⁽⁶⁾ Pozri dokument „Pokrok v dosahovaní lisabonských cieľov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy: ukazovatele a referenčné hodnoty“, kapitolu III, s. 97 o nerovnomernom zastúpení pohlaví medzi absolventmi v odbore matematiky, vedy a techniky.

4. V členských štátoch existuje mnoho iniciatív zameraných na zlepšenie schopnosti čítať, ako aj národných, regionálnych a miestnych opatrení navrhnutých na zlepšenie postojov k matematike a prírodným vedám, ako aj úrovne dosiahnutého vzdelania v týchto odboroch. Mnoho členských štátov okrem toho v posledných rokoch zahrnuje otázky týkajúce sa dosiahnutého vzdelania v matematike a prírodných vedách a postojov k nim do svojich politických programov. Členské štáty tiež vyčlenili značné zdroje na zlepšenie školského vzdelávania v oblasti vedy. Väčšina krajín si začína voliť jasnú stratégiu založenú na programoch zameraných na včasné nadobúdanie základných zručností a personalizované prístupy k vzdelávaniu ⁽⁷⁾.

A PRIPOMÍNAJÚC

s osobitným zreteľom na matematiku, vedu a techniku, že:

1. Z prác týkajúcich sa MVT a vykonávaných v rámci otvorenej metódy koordinácie vyplynulo, že inovačné vyučovacie metódy a dobre kvalifikovaní učitelia môžu zlepšiť postoj žiakov k matematike, vede a technike, ako aj ich výsledky v týchto odboroch. To zas môže viesť k zvýšeniu počtu žiakov v týchto odboroch, ktorí študujú na vyššom stupni vzdelávania, a v konečnom dôsledku aj k zvýšeniu počtu absolventov v odbore matematiky, vedy a techniky.
2. V správe Komisie z roku 2007 s názvom *Vzdelávanie v oblasti vedy dnes: obnovená pedagogika pre budúcnosť Európy* ⁽⁸⁾ sa odporúčilo väčšie využívanie vzdelávania v oblasti vedy pomocou objavovania, vyslobodenie učiteľov vedných odborov z izolácie prostredníctvom sietí, venovanie osobitnej pozornosti postojom dievčat k matematike, vede a technike a otvorenie škôl širšej komunite.

UZNÁVA, ŽE

1. Nadobúdanie základných zručností, ktoré tvoria základ pre vývoj kľúčových kompetencií každého v rámci celoživotného vzdelávania, bude zohrávať rozhodujúcu úlohu v zlepšovaní zamestnateľnosti občanov, sociálneho začlenenia a osobného naplnenia. Z tohto dôvodu sú potrebné opatrenia na boj proti neprospeievaniu vo vzdelávaní a sociálnemu vylúčeniu.
2. Dobrá úroveň schopnosti čítať a počítať spolu so solídnym pochopením základných princípov okolitého sveta a základných vedeckých koncepcií poskytujú základ pre nadobúdanie kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie, a preto je potrebné sa nimi zaoberať už od útleho veku.

⁽⁷⁾ Spoločná správa o pokroku pri plnení lisabonských cieľov [KOM(2009) 640].

⁽⁸⁾ Túto správu pripravila skupina expertov na vzdelávanie v oblasti vedy na vysokej úrovni, ktorej predsedal poslanec Európskeho parlamentu Michel Rocard. Pozri http://www.ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-rocard-on-science-education_en.pdf

3. Základné zručnosti v čítaní a matematike tiež tvoria stavebné prvky schopnosti „naučiť sa učiť“: pomáhajú jednotlivcom v prístupe k novým znalostiam a zručnostiam, pri ich získavaní, spracovávaní, asimilovaní a komunikácii, ako aj v tom, aby sa stali samostatne sa učiacimi osobami.
4. Z medzinárodných údajov, ako aj zo štúdií PISA a TIMSS vyplynuli systémové otázky, ako napríklad rozdiely medzi školami a rôzne prostredie, z ktorého žiaci pochádzajú (napríklad v dôsledku sociálno-ekonomických okolností, úrovne vzdelania rodičov, dostupnosti vybavenia IKT v domácnosti atď.), ako faktory, ktoré ovplyvňujú výsledky v čítaní, matematike a prírodných vedách.
5. Kvalifikácia, kompetencie a odhodlanie učiteľov, vedenia škôl a pedagógov, ktorí školia učiteľov, sú dôležitými faktormi dosahovania vysokokvalitných výsledkov vzdelávania. Z tohto dôvodu je nevyhnutné poskytovať najvyšší štandard počiatočného vzdelávania, zaškoľovania a priebežného profesijného rozvoja učiteľov a členov vedenia škôl, za súčasného zabezpečenia nevyhnutných vzdelávacích a profesijných doporných služieb.
6. Dosiahnutie novej ambiciózne referenčnej hodnoty, ktorá sa stanovila v strategickom rámci „ET 2020“, si bude vyžadovať účinnejšie vnútroštátne iniciatívy. Hospodársky pokles spolu s demografickými výzvami zdôrazňujú naliehavosť čo najväčšieho možného zlepšenia účinnosti a spravodlivosti školských systémov za súčasného zachovania efektívnych investícií do vzdelávania a odbornej prípravy tak, aby bolo možné čeliť súčasným aj budúcim hospodárskym a sociálnym výzvam.

SÚHLASÍ S TÝM, ŽE:

Pri riešení zložitej otázky, ktorou je zlepšenie výsledkov dosahovaných v čítaní, matematike, vede a technike by sa pozornosť mala venovať tomuto:

1. Zostavenie učebných plánov

Sem by mohli patriť záležitosti ako napríklad: skoré začatie nadobúdania základných zručností, komplexný prístup k vzdelávaniu zahŕňajúci rozvoj všetkých schopností každého dieťaťa, používanie nových hodnotiacich metód a ich vplyv na učebné plány, využívanie inovačných pedagogických prístupov, ako napríklad vzdelávanie v oblasti vedy pomocou objavovania a vzdelávanie zamerané na problémy v učení sa matematiky a prírodných vied, neustála pozornosť venovaná schopnosti čítať na všetkých úrovniach vzdelávania v protiklade so zameraním sa na čítanie len vo fázach predškolského a základného vzdelávania, a personalizovanejší prístup k vyučovaniu a učeniu.

2. Motivovanie k čítaniu a k matematike, vede a technike

Ukázalo sa, že zvyk čítať (knihy, noviny, detské knihy) doma, ako aj v škole, včasné aktivity zamerané na gramotnosť ešte v predškolskom veku, čítajúci rodičia a ich postoje, záujmy žiakov, vlastná iniciatíva a angažovanosť v čitateľských aktivitách v škole aj mimo nej majú zásadný vplyv na zlepšenie schopnosti čítať. Spôsoby učenia sa by už od útleho veku mali lepšie využívať prirodzenú zvedavosť detí v matematike a prírodných vedách. Je dôležité deťom pomáhať, aby sa stali samostatnými, motivovanými učiacimi sa osobami, pre ktoré je gramotnosť, ako aj využívanie matematických a vedeckých kompetencií súčasťou každodenného života.

3. Vplyv nových technológií na základné zručnosti a ich využívanie na pomoc učiacim sa osobám pri získavaní samostatnosti a zachovávaní motivácie

Tieto technológie, ako napríklad rozšírené používanie internetu a mobilných technológií, zmenili povahu a vnímanie schopnosti čítať v 21. storočí. Vplyv nových technológií na schopnosť detí čítať a na ich matematické a vedecké kompetencie by sa mal kontrolovať, aby sa zabezpečili vhodné metódy na využitie potenciálu takýchto technológií na vývoj nových foriem učenia sa.

4. Rodové hľadisko

Z hľadiska postojov, ako aj výkonu existujú v oblasti čítania, matematiky a prírodných vied obrovské rodové rozdiely. Dievčatá majú často väčší záujem o čítanie ako chlapci, pričom im to ide lepšie. Rodové rozdiely vo výsledkoch v MVT však nie sú až také veľké ako rozdiely v čítaní. Výber študijných odborov stále v značnej miere závisí od pohlavia. O ďalšie štúdium a kariéru v MVT sa zaujímajú skôr chlapci ako dievčatá. Dôvody, ktoré stoja v pozadí týchto tendencií by sa mali ďalej preskúmať, pričom by sa mali určiť efektívne stratégie s cieľom znížiť rozdiely vo výsledkoch a postojoch medzi pohlaviami ⁽¹⁾.

5. Charakter prepojenia medzi prostredím, z ktorého žiak pochádza (zo sociálno-ekonomického, ako aj kultúrneho hľadiska), a úrovňou zvládnutia základných zručností

Žiaci zo znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia a/alebo z migračného prostredia, predovšetkým tí, ktorí hovoria iným jazykom ako je jazyk krajiny, v ktorej žijú, sú skôr náchylnejší dosahovať slabšie výsledky v škole. Vplyv sociálneho profilu žiakov a ich rodín sa javí byť väčším v školách, do ktorých chodí viac znevýhodnených žiakov ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Pozri *Gender Differences in Educational Outcomes: Study on the Measures Taken and the Current Situation in Europe* (Rozdiely vo výsledkoch v oblasti vzdelávania medzi pohlaviami: štúdia o prijatých opatreniach a súčasnej situácii v Európe) (Eurydice, 2010).

⁽²⁾ PISA 2006 (OECD, 2007), *Messages from PISA 2000* (Posolstvá z programu PISA 2000) (OECD, 2004).

6. Učiteľia a pedagógovia, ktorí školia učiteľov

Počiatkové vzdelávanie, zaškoľovanie a priebežný profesijný rozvoj učiteľov by sa mali zamerať na rozvoj a precvičovanie kompetencií, ktoré sú potrebné na to, aby boli učiteľia ktoréhokoľvek predmetu schopní umocniť nadobúdanie základných zručností (predovšetkým schopnosti čítať) na primárnej, ako aj sekundárnej úrovni. Navyše by sa v záujme prekonania kvalifikačných nedostatkov mal kladť väčší dôraz na vzdelávanie v príslušnom predmete tých učiteľov, ktorí sa špecializujú na vyučovanie základných zručností (predovšetkým MVT). Podpora nadväzovania kontaktov medzi učiteľmi MVT a prepojenie vzdelávania v oblasti MVT s výskumnou a vedeckou obcou a svetom práce sa v tomto ohľade tiež môže ukázať ako veľmi nápomocné. Okrem toho je potrebné ďalšie úsilie na odstránenie všeobecnej nerovnováhy v učiteľskom povolani, a to zatraktívnením tohto povolania pre mužov, aby sa pre žiakov zabezpečili príklady z oboch pohlaví.

7. Školský étos a charakteristika

Patrí sem dôraz na vyučovanie čítania, inováciu vo vyučovaní a učení, kvalitu školského života, ako aj umiestnenie školy, veľkosť a otvorenosť svetu mimo školy, na spoluprácu s rodičmi a so širokou škálou zainteresovaných strán.

PRETO VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY

1. Vypracovali alebo ďalej rozvíjali strategické vnútroštátne prístupy k zlepšeniu výsledkov žiakov v čítaní, matematike a prírodných vedách a pritom venovali osobitnú pozornosť žiakom zo znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia.
2. Zanalyzovali a zhodnotili účinnosť súčasných prístupov na vnútroštátnej úrovni s cieľom ďalej rozvíjať databázu informácií pre tvorbu politiky.

VYZÝVA KOMISIU, ABY

1. Zriadila skupinu expertov na vysokej úrovni, ktorej úlohou bude zanalyzovať súčasný výskum, štúdie a medzinárodné správy týkajúce sa schopnosti čítať a zamerané na záležitosti uvedené v týchto záveroch. Táto skupina by do prvého polroku 2012 mala preskúmať najefektívnejšie a najúčinnejšie spôsoby, ako podporovať schopnosť čítať

v priebehu celoživotného vzdelávania, a na základe dobrých príkladov politik vyvodiť závery a predložiť návrhy zamerané na podporu týchto politik v členských štátoch.

2. V rámci krokov nadväzujúcich na prácu skupiny zaoberajúcej sa MVT v rámci otvorenej metódy koordinácie zriadila tematickú pracovnú skupinu tvorcov politik a expertov z členských štátov na podporu pokroku pri dosahovaní novej referenčnej hodnoty stanovenej v rámci „ET 2020“.
3. Uľahčovala partnerské učenie a určenie a šírenie osvedčených postupov medzi členskými štátmi v oblasti dosahovania výsledkov v základných zručnostiach a monitorovala a podávala správy o pokroku pri dosahovaní referenčnej hodnoty stanovenej v rámci „ET 2020“.

A VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY A KOMISIU, ABY

1. Zabezpečili, aby sa podľa potreby konávali stretnutia generálnych riaditeľov zodpovedných za školské vzdelávanie s cieľom vziať na vedomie pokrok, ktorý sa dosiahol v rámci európskej spolupráce v oblasti politik týkajúcich sa školských záležitostí, poskytovať informácie pri tvorbe týchto politik na vnútroštátnej úrovni a prediskutovať priority budúcej práce na úrovni EÚ v tejto oblasti, a zabezpečili, aby sa výsledky takýchto diskusií čo najviac rozšírili medzi všetkými relevantnými zainteresovanými stranami a v prípade potreby prediskutovali na ministerskej úrovni.
2. Podporovali príležitosti na rozvoj spoločných pilotných projektov členských štátov zameraných na zlepšenie základných zručností všetkých mladých ľudí prostredníctvom inovačných prístupov. Tieto projekty by sa usporadúvali na dobrovoľnom základe v súlade so vzájomne dohodnutými kritériami, podliehali by spoločnému hodnoteniu a využívali by existujúce nástroje EÚ.
3. Na podporu uvedených cieľov využívali všetky relevantné nástroje, ako napríklad tie, ktoré sú súčasťou otvorenej metódy koordinácie, program celoživotného vzdelávania, siedmy rámcový program v oblasti výskumu a technického rozvoja a v súlade s vnútroštátnymi prioritami európske štrukturálne fondy.